

Komunitní práce

Mgr. Alžběta MATOCHOVÁ
alzbeta.matochova@gmail.com

Komunitní práce

- jedna z metod sociální práce, využívaná velmi dobře např. v tzv. vyloučených lokalitách
- historický vývoj sociální práce, případová práce a paralelně se vyvíjející komunitní přístupy
- komunitní centrum – může být vyústěním komunitních snah

Komunitní práce

- Metoda řešení problémů a vyvolání změny v lokální komunitě
- Vnímá vztah problémů jednotlivců a skupin v přístupu ke zdrojům a možnostem v lokální komunitě
- Aktivizuje občana, lokální instituce a organizace
- Využívá se pro redistribuci zdrojů, odpovědnosti a kompetence
- **„přeladění“ z pasivního přijímání k aktivní participaci a přijetí odpovědnosti**

(Havrdová 1998)

Užití komunitní práce

- K navázání kontaktu se specifickými skupinami, které se ocitly na okraji zájmu společnosti nebo v ní nemají přiměřenou pozici
- K podpoře změny v lokální komunitě, kde se nahromadila řada problémů
- Ke změně způsobu, jak veřejný sektor přistupuje k místním obyvatelům a řešení sociálních problémů ve směru k demokratizaci a větší efektivitě
- K podpoře rozvoje občanské společnosti
- Zmírňování přílišné individualizace, atomizace a negativních dopadů moderních technologií v současné společnosti

(Havrdová 1998, Šťastná 2016)

Hodnoty komunitní práce

- ÚCTA
- NADĚJE
- DŮVĚRA
- KOMUNIKACE
- VZTAH
- TRPĚLIVOST
- KNOW-HOW

(Havrdová a kol. 2013)

Hodnoty komunitní práce

- ÚCTA – uznání a přijetí každého v komunitě, jeho možností i jeho jedinečnosti
- NADĚJE – obnovovat ochotu učit se, vyvíjet, být aktivní. Změna je možná
- DŮVĚRA – spolupráce pomáhá a posiluje, sítě a vazby v komunitě mohou růst
- KOMUNIKACE – společné mluvení o potřebách, možnostech i obtížích otevírá prostor pro hledání řešení, informace mají mít všichni
- VZTAH - mezi pracovníkem a členy komunity je začátkem, základem spolupráce, může významně motivovat
- TRPĚLIVOST - aktivizace a spolupráce je cesta vycházející z důvěry, nedá se uspěchávat, musí růst postupně
- KNOW-HOW – kvalitní know-how pro organizování a podporu zlepšuje procesy a přináší výsledky

(Havrdová a kol. 2013)

Jak začít s komunitní prací

MAPOVÁNÍ KOMUNITY

- Vstupujeme do neznáma a potřebujeme se zorientovat a seznámit.
- Není pouhým získáváním informací, může být začátkem aktivizace a motivace lidí z komunity – pozitivní potenciál seznamování

PŘÍKLADY:

- Český západ z Dobré Vody (s.25,26)
- Komunitní klub Mulčágo z Jihlavy (s.24)

Kontaktování a mapování I.

Komunitní pracovník

- Naslouchá příběhům lidí
- Dotazuje se na situace, které lidé silně prožívají
- Naslouchá příběhům komunity
- Navštěvuje rodiny
- Všímá si, kdo je nejprístupnější kontaktům

Kontaktování a mapování II.

Další zdroje:

- Návštěva míst setkávání
- Pozorování
- Informace od pracovníků v lokalitě (NNO, samospráva, vládní organizace)
- Informace od zaměstnavatelů

o mapování více viz. (Havrdová 2013, 27-34)

Komunitní pracovník

- Respektuje místní situaci a potřeby lidí
- Podporuje, pomáhá a aktivizuje
- Důvěřuje a důvěru umí vyvolávat
- Rozděluje práci do malých kroků, které je možné zvládnout, dosáhnout, oslavit
- Naslouchá, propojuje a vytváří komunikační mosty
- Odolává tlaku z různých stran
- Usiluje o tak aktivizovanou komunitu, aby se sám stal již zbytečným :-)

JAK TO VIDÍ KOMUNITNÍ PRACOVNÍK...

„Jako komunitní pracovníci se ptáte lidí, co je zajímavá, co by chtěli změnit, jaké jsou jejich nápady. Tím, jak si s nimi povídáte, zapalujete v některých jiskřičku nadšení pro jejich věc. Vaše důvěra jim pomáhá důvěřovat sobě, dává jim odvahu otevírat dvířka, o kterých před tím ani nevěděli. A to se zalíbí skoro každému. Zvědavost postupně zvítězí nad pasivitou. Vždycky se v komunitě najde alespoň jeden, koho tajemství (možnosti) za zavřenými dveřmi zajímá. Jakmile tam nahlédne, jakmile ochutná (svoje nápady, svoji tvořivost, svoji chuť proměňovat), obvykle otevře dokořán a začne to vyprávět všem okolo sebe, láká je udělat krok do neznáma.“ Jana Kosová, komunitní pracovník v Dobré Vodě (15.10. 2010) dle Havrdová 2013, s. 59

Hledání cesty komunitního řešení – strategické otázky I.

S kým nejlépe začít? Kdo by mohl být součástí jádrové skupiny z těch, koho téma tlačí, dotýká se? Kdo z těch, kdo mohou pomoci? Kdo z dalších, pro téma významných lidí?

Jaká je vize? Jakou změnu chceme nastartovat? Čeho chceme dosáhnout? Jakou situaci chceme vytvořit, aby se nežádoucí stav změnil v lepší? Na čem to poznáme?

Jaký bude první krok? Kde nejlépe začít?

Jaká viditelná akce dává nejlepší šanci na první společný úspěch jádrové skupiny? Může být uskutečněn v dohledné době (3-5) měsíců? Jak ji připravit a jak úspěch oslavit?

Jádrová skupina

Na základě počátečních informací z lokality komunitní pracovník identifikuje, kdo má neformální autoritu a kdo legitimizuje svým zapojením komunitní činnost, z takových lidí tvoří jádrovou skupinu.

Skupina zainteresovaných lidí, kteří mají potenciál podporovat změnu v místním společenství a nést odpovědnost za konkrétní kroky v tomto procesu

➤ **Většinou 6-8 členů**

- Přirození lídři
- Lidé s autoritou v komunitě
- Zastoupení všech „zájmových skupin“ či „klanů“ z lokality

PŘÍKLAD: Český západ v Dobré Vodě (s.41-4)

Bytový dům v sociálně vyloučené lokalitě Dobrá voda v roce 2002

Zastupitelstvo města Toužim rozhodlo o odprodeji panelového domu. Nikdo z nájemníků o tom nebyl informován. Komunitní pracovnice si náhodou o rozhodnutí přečetla v radničních novinách.

Informovala starostu, že předá tuto zprávu obyvatelům domu.

Svolala setkání všech nájemníků a společně diskutovali možné varianty řešení situace.

Česká západ přislíbil dům odkoupit pod podmínkou vzniku a fungování Domovního výboru.

FILM O Českém západu v Dobré Vodě

Aktivita: Dokument České Televize Český Západ

<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10267495379-cesky-zapad>

Po shlédnutí filmu diskuse.

Co vás zaujalo?

Co vás rozčilovalo?

Co se vám nelíbilo?

Jaké hodnoty v přístupu komunit. pracovníka jste viděli?

Komunitní projekt

AKTIVITA:

Práce ve skupinkách – příprava komunitního projektu

Jak poznáme, že je problém vhodný, pro řešení komunitním přístupem?

Jak hledáme co nejlepší cestu komunitního řešení?

Vytváříme mapu komunity, seznam aktérů, zdrojů, úkolů

Je téma vhodné pro řešení komunitním
přístupem?
8 pomocných otázek

1. Je to živé téma, o kterém se mluví? Cítí ho lidé v lokalitě jako problém? Chtěli by, aby se v něm něco změnilo?
2. Je to téma, při kterém se lidé rozčilují, nadávají, mají strach, tísní je to? Vyvolává různé pocity? Vyvolává energii?
3. Je to téma, k jehož řešení je třeba, aby se různí lidé spojili a přispěli svými přirozenými schopnostmi, zájmem a energií i svým postavením a schopnostmi? Nejde tedy o specializovanou odbornou otázku k řešení?
4. Je možné toto téma popsat tak, aby se ukázal společný zájem (cíl) různých lidí a ne, aby je to poštválo proti sobě?

Je téma vhodné pro řešení komunitním
přístupem?
8 pomocných otázek

5. Je možné vyjádřit téma jasně, srozumitelně, jednou jadrnou větou?
6. Je možné najít takové kroky ke změně situace, které přinesou v krátké době viditelné výsledky, když se do nich lidé pustí?
7. Jde o námět, který se dotýká širší společnosti či obce, který vyvolává třeba pozornost v politice, takže je možné získat pro jeho řešení podporu?
8. Je to takové téma, za které jste i vy osobně ochoten (ochotna) se angažovat?

Základní profil komunity

1. Mapování komunity (geografické, historické, sociální)
2. Demografické složení
3. Zdroje (komunitní kapitál)
4. Aktéři

Mapování komunity

- Jak je čtvrť položena? Jak je (ne)spojena s městem? Je tam řeka? Dálnice? Továrny?
- Jaké jsou tu možnosti zaměstnávání, bydlení, vzdělávání?
- Jakou má místo historii? Co tu bylo dřív? Jak se vyvíjely vztahy v komunitě a k okolí?
- Co lidé ve čtvrti mají, co využívají?
- Co lidé nemají, co jim chybí, co jim vadí? (školka, obchody, hospody, doprava, park...)
- Jaké tam působí instituce a organizace, spolky, jak je lidé využívají?
- Kdo je v lokalitě/komunitě významný, jakou mají pozici formální i neformální
- O čem se nejvíc mluví X o čem se NEmluví (mezi mladými, starými, Romy, neromy...)

Demografické složení

- Kolik tu žije lidí? Jsou tu nějaké menšiny? Jak početné?
- Jaké je věkové složení obyvatel?
- Jaká je struktura obyvatel z hlediska vzdělání?
- Jaká je zaměstnanost obyvatel? (Liší se nějak situace podle věkových, etnických a vzdělanostních skupin)
- Jaká je zdravotní situace?
- Jaký je původ zde žijících rodin? Jak dlouho zde žijí? Kolik mají členů?
- V jakých lokalitách žijí určité skupiny? Jak početné? Jak ostré jsou hranice?

Vytváříme seznam zdrojů i.

- Jaké silné stránky má naše komunita? Lidé v ní (i když to ještě pořádně nevědí)?
- Co je v lokalitě pro nás výhodné, čeho by se dalo využít?
- Máme my, členové jádrové skupiny už nějaké výhody? Někaké silné stránky?
- Někaké pomocníky? Kontakty? Známé?
- Finance? Vliv?
- Vhodný čas? Vhodné místo? Něco, co hraje pro nás?
- Jaké vyhlášky a zákony nám mohou pomoci?

Vytváříme seznam zdrojů ii.

- Dá se využít novin? Časopisů?
- Dá se využít sponzorů?
- Dá se využít nějaké události? Něčeho, co se stalo nebo co se stane?
- Máme nějaké zkušenosti? Už se nám něco povedlo? Něco jsme už dokázali?
- Máme energii? Chuť? Nadšení? Chceme už prostě něco udělat? Už toho máme dost, je třeba změnu?

Vytváříme seznam aktérů

- Kdo chce asi dosáhnout podobného (stejného) cíle jako my? Kdo je náš spojenec?
- Kdo chce dosáhnout stejného cíle, ale jiným způsobem? Lze se s ním dohodnout?
- Kdo se nám asi postaví do cesty? Na koho narazíme? Kdo je náš odpůrce?
- Kdo je pro nás důležitý, významný pro náš cíl, ale není jasné, jestli půjde s námi nebo ne?
- Kdo se s kým spojuje a kdo s kým soupeří? Jaké jsou klíky? Jak do nich patříme my?

Analýza vlivu komunitních aktérů na projekt

• VZTAH K PROJEKTU

• Vliv na projekt

• Vliv na projekt

• NÍZKÝ

• VYSOKÝ

• Pozitivní

- Pozitivní nevýrazný vztah. Možní ambasadoři či příznivci
- Pravidelně informovat, rozvíjet nadšení a identifikaci. Zájem dávat ve správný čas na správném místě.

- Nejdůležitější aktéři, mají zájem a zdroje.

- Jejich energie a nadšení by měla směřovat v souladu s projektem, ne osobními cíli. Pečovat o ně, aby svůj vztah nezměnili.

• Neutrální

- Nejsou pro ani proti, mohou hrát drobnou roli
- Informovat je o vývoji, usilovat o změnu jejich postoje na příznivce

- Mají potenciál výrazného zapojení, ale jejich vztah je k projektu vlažný.
- Věnovat jim péči, usilovat o jejich větší zájem a zapojení

• Negativní

- Nevýrazná negativní role
- Informovat je a snažit se vyvažovat jejich vliv mezi ostatními aktéry

- Klíčoví aktéři zaměření proti projektu.
- Pokusit se posunout je do kategorie „neutrální“, Pokud zůstanou v opozici, revidujte jejich i vlastní cíle. Zvláštní nároky na komunikaci

- (podle Šťastná 2016)

Hledání cesty komunitního řešení – strategické otázky II.

- Jaké překážky se dají očekávat? Jak se na ně můžeme připravit? Jak jim můžeme předcházet? Jak se s nimi vyrovnáváme? Co k tomu potřebujeme?
- Jak vidíme svou schopnost tuto cestu uskutečnit? Máme na to? Jsme schopni dosáhnout prvního úspěchu? Jsme schopni udržet pohromadě jádrovou skupinu?
- Jsme schopni dát dohromady potřebné zdroje a udržet směr, který jsme si dali?
- Dají se překážky zvládnout? Chceme se do toho pustit? Stojí nám to za to?

Hledání cesty komunitního řešení – strategické otázky III.

- Jaké další zdroje potřebujeme? Jak je získat?
- Jaké další spojence potřebujeme? Jak je získat?
- Jak oslabit odpůrce?
- Jak získat nejisté na svou stranu?
- Jak se vyrovnat s vlastními pochybnostmi, nedostatkem času, únavou?

Komunitní projekt

SHRNUTÍ

Začíná od myšlenky, která se objeví při mapování, prochází fází plánování jádrové skupiny, pak plánování s veřejností. Navazuje samotná realizace s důležitým zapojením lidí z komunity. Pak je vždy třeba se ohlédnout nazpět, zhodnotit dokončení díla a spolu s příznivci, sponzory a celou komunitou výsledek oslavit.

Rozvoj komunity

1) ZAPOJOVÁNÍ

- Komunitní pracovník a jádrová skupina rozvíjejí dobné aktivity vycházející z potřeb komunity. Jádrová skupina získává zkušenosti a dovednosti, motivují pro aktivitu další lidi z komunity. Jsou vidět první malé výsledky.

3) ZÍSKÁVÁNÍ NEZÁVISLOSTI

- Jádrová skupina přebírá roli komunitního pracovníka. Fungující mechanismy z předchzích fází jsou upevňovány, lidé se naučili je i kontrolovat. Lidé z komunity jsou respektováni při zastupování svých zájmů, jsou založeny oficiální spolky či skupiny.

2) ROZŠIŘOVÁNÍ ORGANIZACE

- Lidé získávají sebedůvěru. Vědí, že když něco chtějí, mají za kým s nápadem přijít, jak téma prodiskutovat a vyjasnit cíl, přiložit ruku k dílu, dosáhnout výsledku, ten zhodnotit a oslavit. Komunitní pracovník podporuje tuto energii, dává pomoc jen tam, kde je třeba.

4) MOBILIZOVANÁ KOMUNITA

- Má silné lídry a rozvinutou schopnost zvládat problémy. Má také navázané efektivní vztahy za hranicemi komunity. Komunita je aktivní a nezávislá. Komunitní pracovník hledá vhodný čas a způsob odchodu.

Komunitní centrum

- Můžeme ho přirovnat ke koruně stromu, když se komunitní práce rozvine a je nutné se uhnízdit
- Nebo ho můžeme chápat jako kořeny, ze kterých roste kmen našich společných myšlenek a cílů a rozrůstá se dalšími nápady do různých větví a větviček

Komunitní centrum

Komunitní centrum může
pomáhat také
jako most k dalším
existujícím službám:
poradenským, preventivním,
aktivizačním a dalším

Komunitní centrum

- místo setkávání, tvoření, podpory
- neutrálním otevřeným a bezpečným prostorem pro lidi z celé komunity
- živý organismus
- schopno se proměňovat podle potřeb komunity
- posilování lokálních vazeb, aktivit a spolupráce navzdory velké individualizaci dnešní společnosti

Komunitní centrum může proměňovat

- místo beznaděje
- pasivity
- a kultury chudoby

ZA

- místo rozvoje
- růstu
- a kultury učení

Komunitní centrum

- Komunitní centrum může mít mnoho podob a forem, podle toho, co komunita nejvíce potřebuje a jaká je její konkrétní situace.
- Dále uvádím příklady některých komunitních center, aby byla vidět jejich pestrost:

Komunitní centrum dětí a mládeže Kamarád Boletice nad Labem

Spolek Indigo Děčín, z.s. vznikl v roce 1998, a to na žádost zejména romských obyvatel Děčínské části Boletice nad Labem, kde žije silné procento romské populace v panelovém sídlišti uvnitř majoritní společnosti. Indigo Děčín, z.s. vede zařízení nízkoprahového a komunitního centra pro děti a mládež Kamarád, kde se děti scházejí po školním vyučování a nemusí tak trávit svůj volný čas mezi panelovým sídlištěm, ale smysluplně jej využívají. Děti a mládež ve věku od 6 do 26 let zde mohou využívat různé zájmové aktivity, hudební kroužek, sportovní aktivity atd., a to bez finanční spoluúčasti. Zřízení tohoto centra dětí a mládeže se podařilo otevřít v roce 2004.

Foto: oslava dne dětí společně s DDM Cvrček,

<https://www.indigodecin.cz/fotogalerie/>

Komunitní stan v železném dvoře

Hlavním cílem projektu je lidi z vyloučených lokalit zapojit. „Sami by měli navrhovat, co je potřeba a co je pro ně nejlepší. Nechceme jim nic vnucovat.

Ve všem, co s nimi dělám, se snažím, aby se zapojovali a podíleli,“ říká Emil Voráč. Jak ale připustil, je to problém, už před uvedením stanu do provozu se našli v lokalitě jedinci, kteří veškeré snahy pracovníků Khamora narušují a bojkotují, nechtějí se zapojit a nemají zájem. A stahují i ty ostatní. „Ti lidé si představují, že jim budeme platit za to, že si to tady budeme zkulturovat. Ale o tom to není. Musí si uvědomit, že to dělají pro sebe. Pokud si to neuvědomí, nemá smysl něco dělat,“ je přesvědčený Voráč.

Zdroj:

https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/khamor-o-provozuje-ve-vyloucene-lokalite-zelezny-dvur-komunitni-stan-20180605.html

Komunitní centrum kostka v Krásné Lípě

Pomáhá vést důstojný a hodnotný život dětem i dospělým a podporuje je při řešení jejich životních situací.“
Poskytuje kurzy, rekvalifikace, poradenství, volnočasové aktivity atd.

Sociální služby, Služby pro rodiny s dětmi, Poradna v kostce, Komunitní centrum Kostka, Klub Včelka, Lila rosa - taneční soubor, Retrostipendia Nadace Albatros, Babičiny recepty, Akce pro seniory, Potravinová a humanitární pomoc a další.

<https://www.komunitnicentrum.com/>

Knihovna jako komunitní centrum

Knihovna v Chomoutově
Knihovna jako komunitní centrum je výrazně modernější a atraktivnější. Naším cílem je, aby tyto prostory co nejvíce žily. Knihovna proto ve spolupráci se spolkem Los Vesinos zpřístupňuje své prostory pro zájemce o realizaci akcí vzdělávacího (kurzy jazyků/hudby apod., kroužky pro děti) či komunitního charakteru (přednášky, tvůrčí dílny aj.).

<https://losvesinos.cz/blog/post/knihovna-v-chomoutove-poskytne-sve-prostory>

Wybrané zdroje

- Hartl, P.: Komunita občanská a komunita terapeutická. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997.
- Havrdová, Z.: interní materiály o komunitní práci pro studenty oboru „Sociální činnost v prostředí etnických minorit“ Evangelická akademie Praha, 1998
- Havrdová, Z., Kosová, J., Svobodová, J., Vomlelová, A.: Mít život ve svých rukou. Metodika komunitní práce. Dobrá Voda, Český západ o.s. 2010
- Matoušek, O: Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003
- Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: SOCIOKLUB, 1997.
- Šťastná J.: Když se řekne komunitní práce. Praha, Karolinum, 2016

Doporučuji VIDEO:

- <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10267495379-cesky-zapad>
- Laskavec Emil Voráč:
<https://www.facebook.com/nadacekj/videos/193032004940804/>

Posílám též k vašim materiálům video z Indiga Děčín, co aktuálně dělají v COVID-situaci :-)